

Läget i fråga om konsumtionsartiklar år 1943.

I det följande meddelas konfidentiellt vissa uppgifter om det närvarande läget med hänsyn till konsumtionsartiklar. De äro under inga omständigheter avsedda för tidningarna. Uppgifter om läget uppgöras kvartalsvis.

Skörden av brödsäd utgör den viktigaste faktorn ur synpunkten av den ingående konsumtionsperiodens försörjningsläge. Enligt utförda skördeberäkningar stiger den inhemska brödsädens totala mängd till 544,000 ton. Det totala skörden för 1942 beräknades till 521,000 ton, så att skillnaden detta år till godo är 23,000 ton.

Vid granskning av de olika brödsädesslagen observeras en ökning av ungefär 7,000 ton i rågskörden och ungefär 2,000 ton i höstveteskorörden, i båda fallen beroende på odlingsarealens tillväxt. Vårvetet däremot uppvisar en viss nedgång, tydligen beroende på att kornets areal vuxit ansevärt på bekostnad av vårvetet. Od-larna ha tydligen ansett, att kornet är en säkrare kulturväxt. Enär kornskörden dessutom nästan överallt utfallit särdeles gynnsamt, stiger det totala korntillskottet till c:a 27,000 ton. Vad havreskorörden vidkommer, måste en ansevärt nedgång konstateras, vilken närmast beror på mindre odlingsarealer. För brödsäd och potatis uppställes förhöja odlingsbeting, och då dessa blevo kända först på våren, kunde de förverkligas endast på bekostnad av havrearealen. Den beräknade havreskorörden uppvisar även en nedgång på närmare 80,000 ton. I själva verket torde nedgången icke vara så stor.

Frågan om brödsädsproduktionen förefaller trots de för en tid sedan rådande tvivlen därom att få en gynnsam lösning. I juli utlovade Tyskland oss en förskottsleverans av 60,000 ton råg för övergångstiden till det löpande skördeåret, tills den egna skörden komme ut i marknaden. Denna mängd spannmål importerades inom förra delen av september. I augusti överenskomms med Ungern om import av 6,000 ton vete, 4,000 ton råg och 7,000 ton vetemjöl samt med Rumänien om import av 20,000 ton vete, så att vid skörde-årets början överenskommit om en spannmålsimport på sammanlagt 100,000 ton. Detta räcker dock icke till för att fylla hela vårt underskott. I mitten av november fördes underhandlingar med Tyskland om tillfredsställande av det återstående importbehovet. Tyskland lovade genast leverera oss 60,000 ton spannmål, varav 10,000 ton vete och resten tydligen närmast råg. Ytterligare uppmanade Tyskland Finland att försöka inköpa ytterligare 20,000 ton vete från Rumänien

under löfte om att för sin del anskaffa en motsvarande mängd spannmål för Finland, om vi ej skulle lyckas få en uppgörelse med Rumänien till stånd. Vi skulle sålunda i enlighet härmed erhålla 220,000 ton spannmål från utlandet för det löpande skördeåret. En del av de 60,000 ton, som köpts från Tyskland, är redan i landet eller som bäst på väg, och hela partiet har befraktats och torde inkomma före den 10 januari. Den ungerska spannmålen kommer på grund av transportsvårigheter mycket långsamt till östersjöhamnar. Hittills ha 30,000 ton ungersk spannmål befaktats för transport från östersjöhamn till Finland. En del av det rumänska vetet är på väg till Wien, där tyskarna emottaga det och överlåta en motsvarande mängd spannmål i östersjöhamn till Finland. Saken har bedrivits på detta sätt för att övervinna transportsvårigheterna. Det är likväl möjligt, att vi delvis eller helt och hållet måste nöja oss med råg i stället för vete, alldenstund Tyskland icke i närheten av östersjöhamn äger för export disponibelt vete.

Inhemska spannmål har senaste höst kommit i marknaden i ett omfång, som varit ganska mycket större än under motsvarande tid föregående år. Inköpen till Statens spannmålsförråd stego i september till 23,863 ton mot 10,398 ton i september senaste år, och i oktober till 24,835 ton, mot 20,873 ton i oktober senaste år. Under dessa två månader ha vi sålunda för allmän konsumtion erhållit c:a 17,000 ton mera spannmål än i fjol. Betydligt mera spannmål än senaste skördeår måste i själva verket komma ut i marknaden, för att vi skola undgå en sådan svår brödsäds-kris, som vi senaste sommar nödgades genomgå.

Potatisskorörden beräknas stiga till 1,173,000 ton, medan 1942 års totalskörd steg till 1,062,000 ton. Ökningen uppgår således till litet över 100,000 ton, vilket i och för sig är en glädjande mängd. Men hänsyn till potatisen föreligger likväl en menlig faktor däri, att skördemängderna växla ansevärt i olika delar av landet. I södra Finland och särskilt i Nyland samt i södra Tavastland ha potatispest och fukt åstadkommit allvarliga skador. Skördens ojämnheter kommer att ansevärt försvåra försörjningsläget under vintern. Enär det ej finns tillräckligt med allmänna lager i konsumtionscentra och ej heller för armén, bör potatis för allmän konsumtion likafullt huvudsakligen lagras i jordbrukarnas källare — i nödfall även arméns. Potatismjöl-fabrikerna sattes i gång tidigare än vanligt, för att även den pestsmittade potatisen skulle kunna förädlas så

snabbt som möjligt. Hittills ha alla potatismjölfsfabrikerna varit i gång i tre skiften, och det är att hoppas, att de kunna hållas i gång så länge som möjligt. Då deras produktionskapacitet likväl även i bästa fall stiger till endast c:a 60,000 ton, är det tydligt, att all potatis från överskottsproduktionsområdena icke kan förädlas. Potatismjölfsfabrikerna kunna sättas i gång på nytt i april-maj, så vitt livsmedelsläget tillåter det.

Läget med hänsyn till socker har visat sig vara särdeles svårt att ordna. Även ur synpunkten av en något så när normal utdelning vore Finlands årsbehov av socker c:a 50,000 ton, så att vi som tillskott till vår egen skörd, som beräknas till ungefär 5,500 ton, från utlandet skulle behöva över 40,000 ton. Vi kunna knappast åstadkomma en så stor import. Därför kan det gå därhän, att vi icke kunna tillförsäkra icke-rökare de planerade utdelningarna om 750 gram utan åtminstone under en del av året nödgas bibehålla de hittillsvarande mycket knappa ransoner. Vi ha fått köpa 10,000 ton från Danmark, vilken mängd redan importerats. Tyskland har lovat oss 8,000 ton i december och på våren ytterligare 8,000 ton. Tillsammans med vår egen skörd ha vi sålunda till förfogande 31,500 ton socker. Det är möjligt, att vi få köpa ytterligare 10,000 ton från Danmark, i vilket fall sockerransoner kunde hållas på en skälig nivå.

Enär sockerbetsodling tager i anspråk en anseelig mängd mänsklig arbetskraft, har produktionen därav i Europa under krigstiden anseeligt gått tillbaka, varigenom anskaffningen av socker försvårats. Vår inhemska sockerproduktion utvisar även en nedgång, och bristen på arbetskraft har särskilt under senaste höst medfört besvär och svårigheter för lantbrukarna. Om ej något särskilt kan göras för befordrandet av vår inhemska sockerproduktion, måste man befara, att den ytterligare kommer att gå tillbaka. Inför eventualiteten av t.ex. en fullständig blockad vore detta synnerligen beklagligt.

Allt sedan våren har läget med hänsyn till mjölkhusställningsprodukter sett sig relativt ljus. Höskörden blev ganska mycket större än föregående år. Enligt skördeberäkningen var tillskottet hela 600,000 ton. Då betesmarkerna även hela sommaren voro ovanligt frodiga, har mjölkproduktionen, jämförd med senaste år, stigit med i medeltal 20 %. Det är visserligen sant, att en skarp nedgång i produktionen på grund av olämplig väderlek vid utfodringsskiftet mellan september och oktober inträffade och även ställvis medförde störningar i distributionen av konsumtionsmjölk. Sedan vi nu kommit till en normal vinterutfodring, med tillgång på klöverrikt hö och mera AIV-foder än någonsin förut, finns det förhoppning om att en 20 % högre nivå för

mjölkproduktionen allt framgent kan emotes för den reglementerade konsumtionen.

Från Danmark ha vi fått ganska stora mängder smör, och då smörlagren även varit rätt stora, ha tre extra smörransoner denna höst kunnat utdelas, sammanlagt ett och ett halvt kilogram per person. Dessa extra smörransoner ha varit ett särdeles välkommet tillskott till konsumtionshushållen. De ha tydligen också verkat därhän, att smyghandeln med denna vara anseeligt nedgått.

En viss intressant företeelse i vår mjölkproduktion är värd uppmärksamhet. Distributionen av konsumtionsmjölk har under senaste höst varit alldeles särskilt svårskött. Den mest troliga förklaringen härtill synes ligga däri, att kalvningstiden på grund av den svaga utfodringen är för år allt kraftigare förskjutits från höst till vår, emedan korna i de flesta fall kunnat bli dräktiga först under betesperioden. Då de på hösten kalvande kornas andel i produktionen tidigare varit större i fråga om konsumtionsmjölken än beträffande den i mejerierna förädlade mjölken, ha följderna av kalvningstidens förskjutning varit kraftigare just för konsumtionsmjölkens vidkommande.

Läget med hänsyn till näringsfett är nu sådant, att vi med de i landet förefintliga lagren, de avslutade köpen och den fortgående produktionen kunna utdela nuvarande ransoner under ungefär 8 månader. Enär förhoppningar finnas om att vi under första hälften av år 1944 komma att från Danmark få inköpa den extra mängd vi behöva som tillskott till den egna produktionen för att bibehålla de nuvarande ransoner, förefaller det mycket troligt, att någon försämring i läget med hänsyn till näringsfett under året ej kommer att inträffa.

Med hänsyn till kött ha vi senaste höst på sätt och vis genomlevat en riklighetens kris. Under sommarmånaderna voro konsumenternas kötttransoner ovanligt små. Det har tydligen varit alldeles i sin ordning, enär man dock på sommaren erhållit något fisk och åtminstone jämförelsevis rikligt med alla slags grönsaker. Beskapen har sparats. Då den på de goda betesmarkerna kunnat förbättras mer än någonsin förut under krigstiden, är det naturligt, att kött efter slaktperiodens ingång rikligt utbjudits. Det är blott att beklaga, att vi ej förfoga över tillräckliga konserveringsmöjligheter för att fortgående hålla kötttransoner något så när jämna. I all synnerhet borde dessa kunna göras rikligare än vanligt under vintermånaderna. Nu ser det ut som om man hade tvungits att t.o.m. onödigtvis öka köttutdelningen under höstperioden. Under midvintern kunna vi åter råka ut för knapphet på kött i konsumtionscentra. Myc-

ket kan ej göras åt saken, emedan byggandet av nya kyllinrättningar icke går för sig under nuvarande förhållanden.

Av njutningsmedeln är tobaken nu det viktigaste. Vad denna beträffar, kunna vi vara utan bekymmer tills vidare — vi ha nämligen rå-tobakslager i landet, som motsvara ett och halvt års förbrukning, och även nya inköp äro i sikte. En anmärkningsvärd företeelse i fråga om tobakskorten är att de nedgått i antal från 675,000 till c:a 650,000, trots att nya tobakskort beviljats rökare, som ej anhållit därom vid den första utdelningen. Orsaken till denna nedgång har ej ännu klarlagts, men tydligen beror den delvis på folkförsörjningsmyndigheternas skärpta kontrollåtgärder, vilka medfört att sålda och bortskänkta tobakskort fallit ur bruk.

En annan till njutningsmedlen räknad produkt, sackarin, har under senaste års förlopp medfört distributionssvårigheter. Nu har så mycket därav hopats i affärerna, att vi från och med februari regelbundet kunna utdela sackarin med två månaders mellanrum. Läget har sålunda förbättrats även med hänsyn till sackarin.

Av det föregående torde framgå, att vårt verkliga läge med hänsyn till näringsmedel under nästa konsumtionsperiod kommer att vara mycket tillfredsställande och säkert bättre än under något annat av våra tidigare krigsår, om vi från utlandet kunna transportera de spannmålsmängder, om vilka överenskommelse träffats, nämligen allt om allt ungefär 220,000 ton brödsäd. På vissa andra områden av folkförsörjningen måste vi emotse en fortsatt försämring av läget. Alldeles särskilt rör detta kläder och skodon. Råmaterial för textilfabrikation, ull, lin, cellull och konstsilke, få vi från eget land alldeles för litet i förhållande till behovet. Under normala år erhöill ylleindustrin 500—600 ton ull från eget land, år 1942 endast 230 ton, men år 1943 redan 450 ton. Som råämne för industrin erhöills under normala år 25 % från eget land. Nu under kriget föres lin knappast alls till linnefabriken från annat håll än från avtalsodlingar och som bytesobjekt, varav dock lin, icke blir över för allmän konsumtion. Genom beslagtagning av 25 % i november erhöills redan år 1943 över 100 ton släktat lin. År 1942 erhöills från eget land 750 ton cellull och senaste år enligt beräkning närmare 1,500 ton. Konstsilke producerades icke alls hos oss 1942; i fjol har produktionen åter kommit i gång vid Kuitu Osakeyhtiös fabrik, men den steg under året till endast 100 ton. Alla de nämnda inhemska råämnena för textilindustrin utgöra dock en mycket liten del av vad vi i verkligheten skulle behöva. Vi kunna ej därav få ihop mer än ungefär 2 ½ miljon kilogram, och då vi från utlandet erhållit dubbelt så myc-

ket, hade våra fabriker senaste år till sin disposition endast c:a 8 miljoner kilogram. Färdigt kläde och kläder ha vi erhållit högst 2 miljoner kilogram, således sammanlagt 10 miljoner kilogram textilvaror. Detta är en ytterst liten kvantitet i betraktande av ått motsvarande tal under normala år var ungefär 30 miljoner kilogram. Då vi ännu taga i betraktande, att arméns behov, som främst måste tillgodoses, är mångdubbelt större än under normala år, är det klart, att en mycket allvarlig brist fortfarande kommer att härska på textilområdet.

För underlättande av denna vinters svåra läge med hänsyn till textilier reserverade folkförsörjningsministeriets textilavdelning under sommaren ansefliga mängder råmaterial för cellull, och därav har i främsta rummet tillverkats tyger, lämpliga till arbetsdräkter. Beklädnadsartiklar för barn ha placerats i lika gynnsam ställning, i synnerhet strumpor och underkläder. Nyligen reserverades 500 ton cellull för ylleindustrins och ytterligare 500 ton för bomullsindustrins räkning för civilbehovets tillfredsställelse. Möjligen kunna vi i den närmaste framtiden ställa ytterligare 500 ton till bomullsindustrins förfogande för dessa ändamål. Den omständigheten, att arbetena i Säteri O/Y:s fabrik numera kommit i gång, har märkbart underlättat anskaffningen av råmaterial. Ytterligare kunde nämnas, att kompensationshandel med överskottsull och stickyllelump tillfört industrin tämligen rikligt med råmaterial. Ungefär 700,000 kilogram yllelump och c:a 160,000 kilogram ren ull har erhållits på detta sätt.

Ännu värre än läget på textilområdet är skodonsituationen. Följande siffror tala sitt klara språk: år 1938 förbrukades c:a 17 miljoner kilogram hudar i vårt land, medan därav under år 1942 endast erhöills 6½ miljoner kilogram. Därtill är att observera, att försvarsväsendets behov under normala år var betydligt mindre än nu. År 1938 beräknades användningen av lädervaror till 5 ½ kg per person, under det att motsvarande tal för år 1942 endast var 780 gram för civilbefolkningens vidkommande eller ungefär 14 % av sagda fredstidskvantitet. Dessa siffror angiva orsaken till att endast en bråkdel av skodonsbehovet och behovet av övriga läderprodukter kunnat tillfredsställas. Årets hela skodonsproduktion var drygt hälften av den normala, och även till detta resultat kommo vi endast genom sträng sparsamhet med läder och lädersurrogat. Vidpass hälften av årsproduktionen utgjordes av surrogat, vilkas livslängd omfattar blott en bråkdel av den tid läderskodon hålla. Till en del hämmas användningen av surrogatskodon fortfarande av allmänhetens starka fördomar mot dem. Enär tillfredsställelsen av skodonsbehovet

till stor del grundas på surrogatskodonsproduktionen, bör denna utvecklas ytterligare under utnyttjande av vunnen erfarenhet. I handeln kommer bl.a. att utsläppas nya träskodonstyper, nämligen sådana som ha en träsula i ett enda stycke och övre delen av läder, med kort skaft. För nästa sammars surrogatskodon torde vi delvis kunna få även linne-ovanstycken, som säkert komma att visa sig betydligt mera hållbara än de hittills använda papperstyckerna.

Andra lädertillverkningar äro lika svåråtkomliga som skodon. Av arbetshandskar t.ex. har endast en tredjedel av fredstidsmängden kunnat anskaffas. Något egentligt hopp om en förbättring i läget finnes ej. Vi ha visserligen erhållit ansehlga mängder hudar från Tyskland, men därmed ha vi endast i rimlig mån kunnat tillgodose försvarsväsendets behov. För civilt bruk har endast en liten del blivit öfver.

Från och med senaste juli intill slutet av november voro vi i stånd att i handeln utsläppa ungefär 500,000 par skodon. Statistik öfver december föreligger ej ännu. I varje fall var produktionsplanen utarbetad för en något större mängd, men på grund av råmateriallets försening framskötts en del till detta år, liksom även tillverkningen av 70,000 par tygtossor. Den producerade mängden räckte icke till att fylla höstens behov, i all synnerhet då tillgången på gummi-skodon var otillräcklig, endast 150,000 par, beroende på gummiindustrins osäkra råvaruanskaffning. Vi äro tvungna att så mycket som möjligt och inom de vidaste kretsar trygga oss till en grundlig reparation av gamla skodon och till bruket av skodon med träsulor, annars reda vi oss icke öfver vintern i den rådande skodonsituationen. Men även om vi utnyttja alla möjligheter och uppbjuda all vår uppfinningsförmåga, ser det ut som om läget på sina ställen, i synnerhet i avlägsna, mindre bemedlade trakter, till den grad skulle försämrats, att t.ex. skolbarn på grund av bristen på skodon nödgas utebli från skolan. Just för att kunna anskaffa skodon för mindre bemedlade, avsidet belägna trakter har därstädes utdelats proportionsvis mera deklarationsinköpstillsstånd än i konsumtionscentra, och dessa inköpstillsstånd komma att inlösas antingen på orten eller med tillhjälp av lager, som finnas på annat ställe.

En faktor, som ytterligare på ett avgörande sätt inverkar på vår folkförsörjning, är vedanskaffningen. Avverkningsmängden i Finlands skogar steg under normala år till 25—28 miljoner kubikmeter, oberäknat husbehovsveden. Endast 16 % av denna mängd utgjordes av brännved. Under innevarande krigstid har brännvedsavverkningar stigit ansehlgt. Vi behöva i

runt tal tre gånger mera brännved i marknaden än under fredstid. Enligt den gällande lagen om brännved kunna även andra trävaror än vanlig ved betraktas som brännved, så att vi vid trängande behov kunna använda även t.ex. pappersved som bränsle.

Vi ha ej varit i stånd att fullt realisera programmet för brännvedsavverkningen och ha därför inga reservlager till vår disposition. Under dessa förhållanden utgör industrins råvirke i själva verket vår enda brännvedsreserv. Sålunda brändes senaste år ungefär en miljon kubikmeter pappersved i järnvägens lokomotiv, och likaså har pappersvedens uppbrännande tillåts även på annat håll.

Det allmänna läget med hänsyn till bränslet är på det hela taget nu något bättre än vid motsvarande tidpunkt senaste år. Den 1 december steg underskottet, uttryckt i ved, till c:a 2.7 miljoner m³ trav. mått, och avverkningsmängden för brännved under löpande anskaffningsperiod var enligt statistiken 6.3 miljoner m³. Särskilt i konsumtionscentra är läget jämförelsevis gott, var till inbesparingen från föregående vinter, de väl avlupna vedtransporterna och den tillfredsställande koksimporten bidragit.

Den enligt nu gällande avtal årligen inkommande mängden stenköl stiger till 1.2 miljoner ton, motsvarande ungefär 7—8 miljoner brännved, vars anskaffning skulle medföra oöfvervinnliga svårigheter. Redan att uppnå det nuvarande brännvedsbetinget om 18.5 miljoner m³ trav. mått är på grund av bristen på arbetskraft en uppgift som kräver de yttersta ansträngningar. Vi måste försöka att inskränka användningen av stenköl, och särskilt de industriella inrättningarna måste så vitt möjligt reda sig utan stenköl. Som en ljuspunkt kan emellertid omnämnas, att läget med hänsyn till vattenkraften är så pass gynnsamt, att elektrisk ström i ansehlgt omfång denna gång kunde användas för ångpannornas uppvärmning. Det är endast att beklaga, att elektriska uppvärmningspannor icke finnas i tillräcklig mängd.

Angående andra förnödenheter må ytterligare nämnas, att belysningspetroleum nu måste ersättas med karbid, varav en dubbelt större mängd än för senaste belysningsperiod kan utdelas. Läget i fråga om smörjmedel är även svårt. Jordbruksarbetena torde likväl på ett eller annat sätt fås att löpa med nuvarande lager. Man har med alla medel bjudit till att effektivisera järnproduktionen i och för tillverkning av inhemsk tjärsmörjolja och upptagning av tjärstubb har med hänsyn till dess betydelse särskilt beaktats vid arbetskraftens disponering.